

پیرو بخشنامه شماره ۷۰۰/۷۸۹ تاریخ ۱۴۰۳/۰۸/۰۷ در خصوص ضرورت رعایت ملاحظات اخلاقی- علمی در استفاده از هوش مصنوعی جهت نگارش آثار پژوهشی تا زمان تدوین و ابلاغ راهنمای کامل "ملاحظات اخلاقی نحوه استفاده از هوش مصنوعی در تهیه آثار پژوهشی"؛ موارد زیر به استحضار می رسد:

۱- فناوری هوش مصنوعی شامل سیستم هایی است که بر اساس برنامه های زبان برنامه نویسی پیشرفته بنا شده اند و می توانند برای سازماندهی و خلاصه نویسی منابع پژوهشی، تولید نمودار و گرافیک های پژوهشی، تحلیل داده، تولید متن، تصاویر، داده های مصنوعی، شبیه سازی، کد نویسی و سایر موارد استفاده شوند.

۲- استفاده از هوش مصنوعی در تهیه اثر پژوهشی، هیچ مشکل اخلاقی ذاتی ندارد، مشروط بر آن که به طور مناسب و اخلاقی استفاده شود و نویسندگان ماهیت هرگونه تعامل و نحوه استفاده از آن را به صورت شفاف با درج دقیق منبع آن در طرحنامه، مقاله و...؛ مشخص کنند. از جمله اینکه:

- در صورت استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی جهت تهیه محتوا، ضروری است نویسنده هم در متن (ارجاع درون متنی) و هم در لیست فهرست منابع انتهای طرح تحقیقاتی/پایان نامه (ارجاع پایان متنی) ملاحظات صحیح در ارجاع دهی را رعایت نماید.
- نویسندگان باید مشخص نمایند که کدام مدل از هوش مصنوعی، در چه زمانی و توسط چه کسی استفاده شده است.
- نویسندگان باید نوع ابزارهای هوش مصنوعی و ابزارهای ماشینی، مشخصات فنی مانند: نام کامل ابزار، نسخه و مدل آن که در تهیه اثر پژوهشی خود استفاده نموده اند را، مشخص نمایند.
- نویسندگان باید نحوه استفاده از ابزار هوش مصنوعی و این که کدام قسمت از محتوای تولید شده ی مقاله؛ توسط هوش مصنوعی نوشته شده است را شرح دهند. به عنوان مثال، اگر از هوش مصنوعی برای کمک به نوشتن استفاده شده، این مورد را در بخش "تقدیر و تشکر" توضیح دهند، یا اگر از هوش مصنوعی برای جمع آوری داده ها، تجزیه و تحلیل یا تولید شکل استفاده شده، نویسندگان باید این کاربرد را در روش ها بصورت شفاف توضیح دهند.

۳- ابزار هوش مصنوعی نباید به عنوان نویسنده در نظر گرفته شود، زیرا؛

- فاقد اعتبار قانونی است پس نمی تواند حق چاپ یک اثر علمی را داشته باشد.
- در صورتی که مورد شکایت قرار گیرد، نمی تواند اثر علمی-پژوهشی را تایید نماید.

۴- داوران نباید از فناوری های هوش مصنوعی (AI) یا (AI-assisted) برای کمک به بازبینی علمی یک دستنوشته استفاده کنند زیرا:

- تفکر انتقادی و ارزیابی اصلی مورد نیاز برای بررسی همتایان خارج از محدوده این فناوری است و این خطر وجود دارد که این فناوری نتایج نادرست، ناقص و ... در مورد دست نوشته ایجاد کند.
- ممکن است محرمانگی و حقوق مالکیت نویسندگان را نقض کند و در مواردی که دست نوشته حاوی اطلاعات قابل شناسایی شخصی باشد، ممکن است حقوق حریم خصوصی داده ها را رعایت نکرده و باعث انتشار عمدی / سهوی اطلاعات حساس گردد.
- در نهایت داوران همتاف مسئول و پاسخگوی اصالت، صحت و درستی نظرات خود هستند.

۵- اطلاعات محرمانه و داده های شخصی شرکت کنندگان در پژوهش / بیماران نباید با ابزارهای هوش مصنوعی به اشتراک گذاشته شود.

۶- ابزارهای مبتنی بر هوش مصنوعی صرفاً می توانند در مراحل مختلف طرح تحقیقاتی / پایان نامه به عنوان یک دستیار کمکی بوده و هرگز نمی توانند جایگزین دانش و بینش فرد گردند. پس کلیه نویسندگان در قبال مطالبی که توسط هوش مصنوعی در اثر پژوهشی ارائه می شود (از جمله؛ دقت مطالب ارائه شده، عدم سرقت ادبی، ذکر منابع، اعتبار منابع و ...)؛ مسئولیت دارند. به عبارتی، مسئولیت اطمینان از درستی و مطابقت یک اثر پژوهشی با هنجارهای اخلاقی (حتی قسمت هایی که توسط هوش مصنوعی نوشته شده است)؛ با نویسندگان است.